نېمىشقا يامانلىقلار يۈز بېرىدۇ؟

ئەركىن سدىق

2015-يىلى 11-ئاينىڭ 20-كۈنى

مەن چەت ئەلدە ياشاۋاتقىلى ناھايىتى ئۇزۇن ۋاقىت بولدى. ئەگەر 1985-يىلى ياپونغا ئوقۇشقا بارغان ۋاقتتىن باشلاپ ھېسابلىسام، ماڭا چەت ئەلدە ياشاۋاتقىلى ھازىر 30 يىل بولغان بولىدۇ. چەت ئەلگە چىققاندىن بۇيان كۆپلىگەن باشقا جاينىڭ ئادەملىرى، باشقا مىللەتنىڭ ئادەملىرى، ۋە باشقا ئەللەرنىڭ ئادەملىرىنى ئۇچراتتىم. ئۇلارنىڭ بىر قىسمى ھەققىدە ناھايىتى ئوبدان چۈشەنچىمۇ ھاسىل قىلدىم. ھەر قېتىم باشقا مىللەتنىڭ كىشىلىرىنى ئۇچراتقاندا، ھەممە ئۇلار ھەققىدە مەلۇم چۈشەنچىگە ئىگە بولغاندا، مەن ئۇلارنى ئۇيغۇرلار بىلەن سېلىشتۇرۇپ تۇردۇم. ئۇلارنى مەن ئۇچرىتىپ باققان، مەن بىللە ياشاپ باققان، ۋە مەن بىللە ئىشلەپ باققان ئۇيغۇرلار بىلەن سېلىشتۇرۇپ تۇردۇم. بولۇپمۇ ئۆزىنىڭ بىلىمى دائىرىسىدە تەقۋالىقنى ئەڭ ياخشى داۋاملاشتۇرۇپ ماڭغان، ماددىي دۇنياغا بولغان نەپسى تۆپەيلىدىن روھىي دۇنياسىنىڭ ساغلاملىقىنى بۇلغىمىغان، ئاق كۆڭۈل، مېھرىبان، سەۋرچان، ناھايىتى ئەمگەكچان، ۋە ئىنتايىن چىدامىلىق ئۇيغۇر دېھقانلىرى بىلەن سېلىشتۇرۇپ تۇردۇم. بىزنىڭ يېقىن تۇغقانلىرىمىز ئىچىدە ئەنە شۇنداق دېھقانلار كۆپ ئىدى. مەن كىچىك ۋاقتىمدا ئۆيلىرىدە كۆپ تۇرغان، ئۆزۈم ناھايىتى ياخشى بىلىدىغان ئاشۇنداق دېھقان تۇغقانلىرىمىزنىڭ بىر قىسمى ئۆز ئۆمرىدە ئۆزلىرى تەۋە بولغان ناھىيە بازىرىغىمۇ بىرەر قېتىم بېرىپ باقماي، بۇ دۇنيادىن ئايرىلدى. تېخى 2006-يىلى مەن يۇرتقا بېرىپ، دېھقان تۇغقانلىرىمنى يوقلاپ يېزىغا بارغاندا، بىر تۇغقىنىم ماڭا يېڭىدىن ئاقلىغان بىر چارەك گۈرۈچنى تەڭلەپ، «بالام، بىزدە سىزگە سوۋغا قىلغۇدەك ياخشى نەرسە يوق. ماۋۇ گۈرۈچنى تېخى يېقىندا ئاقلىغان. بىزدە بار سوۋغا بولغۇدەك نەرسىنىڭ ھەممىسى مۇشۇ شۇ. بۇنى ئامېرىكىغا ئالغاچ كېتىپ، ھەر قېتىم تاماق ئېتىپ يېگەندە بىزنى ئەسلەپ قويۇڭ» دېدى. مەن ئالغىلى ئۇنىمىسام، ئۇ قەتئىي ئۇنىمىدى. يەنە بىر تۇغقىنىم ئۆيىدە ساقلىغىلى بىر-ئىككى يىل بولۇپ قالغان بىر تەلەڭگە چېقىلمىغان ياڭاقنى ئېلىپ چىقىپ، خۇددى يۇقىرىدىكى مىسالغا ئوخشاشلا مېنىڭ ئامېرىكىغا ئېلىپ كېتىشىمنى تەلەپ قىلىپ تۇرۇۋالدى. يېشى مېنىڭكى بىلەن تەڭ، كىچىكىمىزدە بىللە ئوينىغان يەنە بىر تۇغقىنىمنىڭ ئۆيىدە پەقەت بىرلا توخۇسى بار ئىكەن، ئۇ ئاشۇ توخۇسىنى ئۆلتۈرۈپ، پولۇ ئېتىپ، مېنى مېھمان قىلدى. تاماق گېلىمدىن ئىنتايىن تەستە ئۆتتى، ئەمما ئۇ ماڭا مەن ھازىرغىچە يەپ باققان پولۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ ياخشىسىدەك تۇيۇلدى. ئۇ پولۇنىڭ تەمى ئاغزىمدا ھازىرمۇ بار.

قىسقىسى، مەن ئاشۇ دېھقانلارنى چەت ئەلدە ناھايىتى راھەت ياشاۋاتقان باشقا مىللەت كىشىلىرى بىلەن داۋاملىق سېلىشتۇرۇپ تۇردۇم. مەندە ھەممە ئىنسانلارنى نەزەرىيە جەھەتتىن چۈشىنىشكە ئىنتىلىدىغان بىر ئادەت بار بولغاچقا، كاللامدا تەبىئىي ھالدا مۇنداق بىر سوئال شەكىللەندى: «نېمە ئۈچۈن ياخشى ئادەملەر يامان كۈنگە قالىدۇ؟» كاللامغا بۇ سوئال ئەڭ دەسلەپتە پەيدا بولغاندا، مەن بۇ سوئالنىڭ جاۋابى ئىلمىي ساھەدە بارمۇ ياكى دىنىي ساھەدە بارمۇ، ئۇ توغرۇلۇق ئانچە ئويلىنىپ كەتمىدىم. ئەمما، ئۇنىڭغا جاۋاب بولىدىغان بىلىملەرگە دىققەت قىلىشنى زادىلا توختاتمىدىم.

يۇرتىمىزدا يۈز بەرگەن 2009-يىلى تومۇزدىكى ۋەقەدىن كېيىن، مەن بەزى ئوكۇۋشسىزلىقلارغا دۇچ كەلدىم. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ ئېچىنىشلىقى ئاپامنىڭ توگەپ كېتىشى، ۋە مېنىڭ ئۇنىڭ توپا بېشىنى بىرەر قېتىممۇ يوقلىيالماسلىقىم بولدى. شۇ چاغدا مېنىڭ بىر يىراقتىكى دوستۇم «ياخشى ئادەملەرگە يامانلىق يۈز بەرگەندە» ناملىق بىر ئىنگلىزچە كىتابنى ماڭا پوچتىدىن ئەۋەتىپ سوۋغا قىلدى. ئۇنى يازغان كىشى ئامېرىكىدا ياشايدىغان بىر دىنىي زات بولۇپ، ئەمما ئۇ ئاپتور ئىسلامدىن باشقا بىر دىنغا تەۋە كىشى ئىدى. مەن ئۇ كىتابنى كەم دېگەندە 3 قېتىم ئوقۇدۇم، ھەممە خېلى كۆپ بىلىملەرگە ئىگە

بولدۇم. ياخشى ئادەملەرنىڭ بېشىغا ئوڭۇشسىزلىقلا ئەمەس، ئېغىر مۇسىبەت ۋە ناھايىتى ئېچىنىشلىق پاجىئەلەر كېلىدىغان ئىشلارنىڭمۇ ناھايىتى كۆپ ئىكەنلىكىنى يەنە بىر قېتىم سىستېمىلىق ھالدا چۈشىنىپ يەتتىم. ھېلىقى كىتابنىڭ ئاپتورى يولۇققان پاجىئە كاللامدىن ئۇزۇنغىچە چىقىپ كەتمىدى. مەن ئۇ كىتابنىڭ ئاساسي مەزمۇنىنى ئۇيغۇر ئوقۇرمەنلەرگە تونۇشتۇرۇشنى قارار قىلىپ، بىر پارچە ماقالە يېزىشنىمۇ باشلىدىم. ئەمما، ئۇ كىتابنىڭ ئاپتورى بىر مۇسۇلمان زىيالىيسى بولمىغاچقا، ئۇ كىتابتا ئوتتۇرىغا قويۇلغان بىر قىسىم كۆز-قاراشلار دىنىمىزدىكى چۈشەنچىلەرگە زىت كېلىپ قېلىش ئېھتىماللىقى بار ئىدى. شۇڭلاشقا مەن ئۇ ماقالىنى پۈتتۈرۈپ ئېلان قىلىشتىن ۋاز كەچتىم.

مەن بۇ يىل يازدا چەت ئەللەردە ساياھەت قىلىش جەريانىدا، ئۆزۈمگە ئىنتايىن يېقىن سىرداش دوست بولالايدىغان بىر ئۇيغۇر قېرىندىشىمىزنى ئۇچراتتىم. ئون ئاينىڭ ئالدىدا بۇ قېرىندىشىمىز يۇرتقا تۇغقان يوقلاشقا بېرىپ، ئۇنىڭ بىر تۇغقىنى ئۇنىڭ 5 ياشلىق ۋە 10 ياشلىق ئىككى بالىسىنى ئوينىتىپ كېلىش ئۈچۈن شەھەر ئايلاندۇرۇۋاتقاندا، بىر ماشىنا ۋەقەسىگە ئۇچراپ، ھېلىقى ئىككى بالىسى قازا قىلىپ كېتىپتۇ. ئۇ قېرىندىشىمىز مەن بىلەن پاراڭلاشقاندا، ئۆزىنى تۇتۇۋېلىشقا پۈتۈن كۈچى بىلەن تىرىشىپ تۇردى. ئەمما، ئۇنىڭ كۆزىدىكى نەملىك قۇرۇپ باقمىدى. ئۇنىڭ ئايالى ھېلىقى ئىككى بالىسىنىڭ رەسىمىنى بىز بىلەن بىر سورۇندا ئولتۇرغان دوستلارغا يىغلاپ تۇرۇپ كۆرسەتكەندە، مەن ئۇ رەسىمگە قاراشقا جۈرئەت قىلالماي، ئورنۇمدىن تۇرۇپ باشقا ياققا كەتتىم. بىر ئاتا-ئانا ئۈچۈن ئۆزىنىڭ كىچىك بالىسىدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن قاتتىق پاجىئە يوق. ئۇنىڭدىنمۇ بەك ئېچىنىشلىق ئازاب يوق. ئۇنىڭدىنمۇ بەك چىدىغۇسىز ئاغرىق يوق. شۇنىڭدىن كېيىن مەن كۆپ قېتىم ئۆز-ئۆزۈمدىن «مەن بۇ ئىنىمىز ئۈچۈن نېمە ئىش قىلىپ بېرەلەيمەن؟» دەپ سورىدىم.

1. ماڭا ۋەتەندىن كەلگەن بىر پارچە خەت

بىر قانچە ھەپتىنىڭ ئالدىدا مەن ۋەتەندىكى بىر ئىنىمىزدىن تۆۋەندىكى بىر پارچە خەتنى تاپشۇرۇپ ئالدىم:

(نەقىل)

ئىلتىجا

(ئۆز قىسمەتلىرى ۋە ھايات ھەقىقەتلىرى توغرىسىدىكى جاۋابلارغا زارىقىپ، قەلبى پۇچۇلنىۋاتقان بىر بىچارە دادىنىڭ نىداسى)

ئەسسالامۇ ـ ئەلەيكۇم ھۆرمەتلىك بىلىمخۇمار ئاكا، ياخشىمۇسىز! مەن ئۇزۇندىن بىرى سىزنىڭ كىشىلىك ھايات تېمىسىدىكى يازمىلىرىڭىزنى ئىنتايىن ياقتۇرۇپ ئوقۇپ كېلىۋاتىمەن. سىزنىڭ ھايات ھەقىقەتلىرى ھەققىدىكى ئۇنىۋېرسال بىلىمىڭىزگە مەستلىك بىلەن قايىل بولىمەن.

مەن ئۇزۇن ۋاقىت ئويلىنىپ، ئاندىن سىزگە بۇ سەممىي ئىلتىجانى يازدىم.

مەن بىر ئوقۇتقۇچى، يېشىم 30 دىن ھالقىغان بولسىمۇ، بېشىمغا بىر ئىنساننىڭ بېشىغا كېلىدىغان ئەڭ ئېغىر كۆلپەتلەر كەلدى. مەن بۇ ئازاپ قاراڭغۇلۇقى ئىچىدە گاڭگىراپ ئاخىرى سىزگە ئىلتىجا قىلدىم.

ئاللاھنىڭ ئىرادىسى بىلەن 2014 ـ يىلى ۋە بۇ يىل (2015 ـ يىلى) ئىككى بالام بالا ـ قازاغا يولۇقۇپ، بىزدىن بەك بالدۇر ئايرىلدى. ئۇنىڭ بىرى بىر ياش، يەنە بىرى 5 ياش ئىدى. بۇلتۇر كىچىك بالامدىن ئايرىلىپ مىڭ بىر تەسەللى ۋە سەبىرلەر بىلەن ئەمدى ئورنۇمدىن تۇراي دىگەندە، بۇ يىل بۇ قاباھەتلىك كۈنلەر بېشىمغا كەلدى. بۇ قېتىم 5 ياشلىق بالامدىن ئايرىلىپ قېلىش ئازابى مىنى تۈگەشتۈرۈۋەتتى. كۆز ياشلىرىم قۇرۇمىدى، توۋا قىلدىم، شۈكۈر ئېيتتىم، سەبىر قىلدىم. لېكىن خېلىلا ئەقىل كىرىپ چوڭ بولۇپ قالغان بالامنىڭ ئوتى يۈرىكىمنى كۆيدۈرسە، پۇشايمان ئارلاش خىياللار، قايغۇ ـ ھەسرەت، ۋە بالامنىڭ گۈزەل ئەسلىمىللىرى يۈرىكىمنى تىلغىدى. ئەگەر مەن پەقەت ۋە پەقەت ئاشۇ مىھرىبان، ئاددى ـ ساددا دېھقان ئاتا ـ ئانامنى دەپ ئورنۇمدىن تۇرمىغان بولسام، بەلكىم ئۆزەمنى تۈگەشتۈرگەن بولاتتىم (ئەمەلىيەتتە ئۇلار ئالدىدا چاندۇرماي يۈرگىنىم بىلەن، ئۆيدە ئۆزۈم يالغۇز ياكى قەبرە بېشىغا چىقىپ كۈن ـ كۈنلەپ يىغلايمەن). ئۆيدىن سىرتقا چىقىش، خىزمەتداشلارغا، جەمئىيەتكە قانداق يۈزلىنىش، ۋە بۇ ھاياتنى قانداق داۋاملاشتۇرۇشنى بىلەلمەي قالدىم. مەن نەگىلا بېرىپ، نېمىش قىلماي، بالامنىڭ ئوماق شوخ سىماسى، گۈزەل ئەسلىمىللىرى ئالدىمغا كېلىۋالدۇ. كۆز ياشلىرىم توختىماي تۆكۈلمەكتە. قايغۇللىرىمدىن بىخەۋەر ناتونۇش كىشلەرنىڭ ئالدىدا ئۈنسىز يىغلاۋاتىمەن. مەن كۈندىلىك ۋاقتىمنى زىچ ئورۇنلاشتۇرۇپ چېنىقىش، دەرس، كۈتۈپخانىغا كىرىپ كىتاپ ئوقۇش بىلەن دەردىمنى يىنىكلىتىشكە تىرىشچانلىق كۆرسىتىۋاتقان بولساممۇ، لېكىن، قەلبىم بەزىدە مەندىن سوئاللارغا قانائەتلىنەرلىك جاۋاب ئالالماي، مىنى ئىزچىل قىيناپ، بۇ قايغۇ ـ ئازاپلىرىمنى ئېغىرلاشتۇرماقتا.

ـ ـ ئادەمنىڭ بېشىغا كەلگەن قىسمەتلىرىنىڭ مەنبەسى نىمە؟

ـ ـ ئادەمنىڭ پەرىزەنتى ۋە يېقىنلىرىغا كەلگەن بالايى ـ قازالار شۇ ئادەمنىڭ بۇ دۇنيالىقتىكى ئىش ـ ھەرىكىتى بىلەن مۇناسىۋەتلىكمۇ؟

ـ ـ ئادەم بۇ دۇنيالىقتا بەزى قىلمىشلىرى ئۈچۈن باللىرىنىڭ قازاسى بىلەن جازاسىنى تارتامدۇ؟

ـ ـ ياكى بۇ ئاللاھنىڭ باشقا ئىشلار ئۈچۈن بەرگەن بېشارىتىمۇ؟

ـ ـ بۇ ئىشلاردا قانداق ھېكمەت ۋە ھەقىقەت باردۇ؟

مەن بۇلارنىڭ تېگىگە يىتەلمەي، بەزىدە ئۆزۈمنى ئەيىپلەپ، پۇشايمان ۋە نادامەت ئىلكىدە ئازابلىنىپ كېتىۋاتىمەن. مەن قانداق قىلىشىم كېرەك؟ مەن سىزنىڭ ماڭا تەلىم بېرىپ، ئازاپ قاراڭغۇلۇقىدا پۇچۇلىنىۋاتقان قەلبىمنى يورۇتىدىغانلىقىڭىزغا چەكسىز ئىشىنىمەن!

ئاخىرىدا سىزنىڭ ۋە ئائىلىدىكىلىرىڭىزنىڭ تېنچلارنىڭ سالامەت، ئىزدىنىشلىرىڭىزنىڭ نەتىجىلىك بولۇشىنى ئاللاھتىن تىلەيمەن.

ھۆرمەت بىلەن، يۈرىكى لەختە بولغان بىر دادا، كۆز ياشلىرىدا تۇنجۇقۇۋاتقان بىر ئىنسان، شۇنداقلا سىزنىڭ يىراقتىكى بىر قېرىندىشىڭىز. **(نەقىل تۈگىدى)**

مەن يۇقىرىدىكى خەتنى ئوقۇغاندىن كېيىن، يۇقىرىدىكى ئىككى ئىنىمىز، ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش باشقا قېرىنداشلىرىمىزغا بىر ئاز ياردىمى بولسۇن ئۈچۈن، يۇقىرىدا سورالغان سوئاللارغا جاۋاب تېپىپ، ئۇنى بىر ماقالە قىلىپ يېزىپ چىقىش قارارىغا كەلدىم. ھەمدە دوكتور ياسىر قازى بىلەن ئويغاننىڭ مۇناسىۋەتلىك لېكسىيەلىرىنى قايتىدىن ئىزدەپ، تاپقان لېكسىيەلەرنى بىر قېتىم ئاڭلاپ چىقتىم. ئۇلارنىڭ بىرى ئويغاننىڭ يۇتيۇب (YouTube) تىكى «نېمىشقا يامان ئىشلار يۈز بېرىدۇ؟» دېگەن تېمىدا سۆزلىگەن بىر خۇتبە لېكسىيەسى بولۇپ، مەن مەزكۇر يازمىدا ئاشۇ 27 مىنۇتلۇق لېكسىيەنىڭ مەزمۇنىنى تونۇشتۇرىمەن. بۇ لېكسىيە تورلارغا 2014 ـ يىلى 5 ـ ماي كۈنى چىقىرىلىپتۇ.

كىشىلەرنىڭ مۇشۇنداق تېمىلارغا تۇتقان پوزىتسىيەسىگە قاراپ، مېنىڭچە ئۇلارنى چوڭ جەھەتتىن بىر قانچە گۇرۇپپىلارغا ئايرىغىلى بولىدۇ. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ھەقىقىي مۇسۇلمانلار مەزكۇر ماقالىدا بايان قىلىنىدىغان مەزمۇنلارنى ئاسانلا قوبۇل قىلالايدۇ. قالغانلارنىڭ بولسا بۇ مەزمۇنلارنى قوبۇل قىلىش دەرىجىسىمۇ ئوخشاش بولمايدۇ. شۇڭلاشقا مەن ھەر بىر ئوقۇرمەندىن ئۆزى مۇۋاپىق كۆرگەن مەزمۇنىنىلا قوبۇل قىلىپ، باشقا مەزمۇنلار ئۈستىدە باشقىلار بىلەن بەك كۆپ تالىشىپ كەتمەسلىكىنى سورايمەن. ئالLAھ بۇيرۇسا مەن كېيىنچە «نېمىشقا ياخشى ئادەمگە يامانلىقلار يۈز بېرىدۇ؟» دېگەن تېمىدا بىر كۆپ قىسىملىق ماقالە تەييارلاپ، يۇقىرىدا تىلغا ئالغان كىتابنىڭ مەزمۇنىنى تونۇشتۇرىمەن. مېنىڭ مەقسىتىم يۇقىرىدىكىگە ئوخشاش سوئاللىرى بار ئوقۇرمەنلەرگە جاۋاب تەييارلاپ بېرىش، ھەمدە باشقا قىزىقىدىغان ئوقۇرمەنلەرگە ئويلىنىش تېمىلىرى ۋە تەپەككۇر يىپ-ئۇچلىرى تېپىپ بېرىشتىن ئىبارەت.

تۆۋەندىكىسى ئويغان لېكسىيەسىنىڭ مەزمۇنلىرى [1]. بۇ يەردىكى كىچىك ماۋزۇلارنى مەن ئۆزۈم قويدۇم. ئەگەر ئەسلىدىكى مەزمۇنغا ئۆز كۆز-قارىشىمنى قوشماقچى بولسام، ئۇنى بىر «ئىلاۋە» شەكلىدە شۇنداق قىلىمەن.

1 ـ رەسىم: كۆلپەتلىك پەيت

2. نېمىشقا يامان ئىشلار يۈز بېرىدۇ؟

مەن بۈگۈن سۆزلىمەكچى بولغان تېما قۇرئاندا ناھايىتى كۆپ سۆزلەنگەن، ئەمما ئوتتۇراھال مۇسۇلمانلار ناھايىتى ئاسانلا قايمۇقۇپ قالىدىغان بىر مەسىلىدىن ئىبارەت. بۇ تېما بىزنىڭ ئېتىقادىمىز بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك بولۇپلا قالماي، ئۇ يەنە كىشىلەر ئوتتۇرىسىدىكى پاراڭلاردىمۇ ئوتتۇرىغا چىقىپ قالىدۇ. نۇرغۇن كىشىلەر بۇ مەسىلىنى مۇۋاپىق چۈشىنەلمىگەنلىكى ئۈچۈن، ئېغىر دەرىجىلىك ئازاب-ئوقۇبەتلەرگە دۇچار بولىدىغان ئەھۋاللارمۇ بار.

مەن بۈگۈن توختالماقچى بولغان مەسىلە «نېمىشقا يامان ئىشلار يۈز بېرىدۇ؟» دېگەندىن ئىبارەت. ئەگەر بىز بۇ مەسىلىنى ئۆزىمىزنىڭ ئېتىقادى نۇقتىسىدا تۇرۇپ توغرا چۈشىنىۋالماي تۇرۇپ، ئۆزلىرى يامان ئەھۋاللارغا يولۇقۇپ ئازابلىنىۋاتقان كىشىلەرگە قالايمىقان گەپلەرنى قىلىپ قويىدىكەنمىز، ئۇلارنىڭ ئازابىنى تېخىمۇ ئېغىرلاشتۇرۇۋېتىمىز. مەسىلەن، يېقىندا بىزنىڭ بىر چوڭ ئانىمىز ئۆلۈپ كەتتى. ئۇ ئۆلۈپ كېتىشتىن بۇرۇن بىر مەزگىل ئېغىر ئازابلارنى چەكتى. بىزنىڭ تۇغقانلارنىڭ بىر يىغىلىشىدا ئاشۇ گەپ چىقىپ قالغاندا، مېنىڭ بىر نەۋرە تۇغقىنىم «ئۇ چوڭ ئانىمىز ياش ۋاقتىدا

باشقىلارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولماي، بەزى ئەسكى ئىشلارنى قىلىپ قويغان. شۇڭا ئۆلۈپ كېتىشتىن بۇرۇن ئاللاھ ئۇنى جازالىدى» دېدى. كىشىلەر مانا مۇشۇنداق گەپلەرنى قىلىدىغان بولۇپ، ئۇنداق گەپلەر بەزىلەرگە يېڭى ئازاب پەيدا قىلىپ بېرىدۇ.

مېنىڭ ھېس قىلىشىمچە، بىز پاراڭلار جەريانىدا ئاشۇنداق گەپلەرنى داۋاملىق قىلىپ تۇرىمىز. «نېمىشقا ساڭا بۇ ئىش يۈز بېرىدۇ، بىلەمسەن؟ ئۇنىڭ سەۋەبى، ئاللاھنىڭ ساڭا ناھايىتى ئاچچىقى كەلگەن گەپ». بەزىدە ئاشۇنداق سۆزلەرنى ئاتا-ئانىلار ئۆز بالىلىرىغا ئىشلىتىدۇ: «پەلەمپەيدىن نېمىشقا يىقىلىپ چۈشتۈڭ، بىلەمسەن؟ تۈنۈگۈن ئەتىگەن مەن تامىقىڭنى يە دېسەم، سەن تامىقىڭنى يەپ تۈگەتمىدىڭ. شۇڭا ئاللاھ سېنى جازالىدى. شۇڭا ساڭا يامانلىق يۈز بەردى. گېپىمنى ئاڭلىمىغانلىقىڭ ئۈچۈن، سەن پەلەمپەيدىن يىقىلىپ چۈشتۈڭ». مۇشۇنداق سۆزلەرنى ئەر-خوتۇنلارمۇ بىر-بىرىگە ئىشلىتىدۇ. بۇ بىر ئىمان مەسىلىسى.

بۇ يەردە مەن «يامان ئىشلار» دېگەندە، پەقەت ناھايىتى كىچىك ئىشلارنىلا كۆزدە تۇتمىدىم. بۇ يەردە كىچىك ئىشلارنىمۇ، ۋە چوڭ ئىشلارنىمۇ كۆزدە تۇتۇۋاتىمەن. يامان ئىشلار بەزىدە ئايرىم شەخسلەرگە يۈز بېرىدۇ. مەسىلەن، بەزىلەر ماشىنا ۋەقەسىگە ئۇچرايدۇ. بەزىلەر ئاسانلىقچە ساقايمايدىغان كېسەللەرگە گىرىپتار بولۇپ قالىدۇ. بەزىلەر ئوپېراتسىيە قىلىنمىسا بولمايدىغان بىر ھالەتكە كېلىپ قالىدۇ. بەزىلەر بىرەر ئائىلە ئەزالىرىدىن ئايرىلىپ قالىدۇ. بەزىلەر خىزمىتىدىن بوشىتىلىپ، ئىقتىسادىي قىيىنچىلىققا دۇچ كېلىدۇ. بەزىدە بىرەر جامائەت ياكى بىرەر مەھەللە بالايىئاپەتكە ئۇچرايدىغان ئەھۋاللارمۇ بار. مەسىلەن، بەزى جايلارنى قىيان ئېقىتىپ كېتىدۇ. بەزىدە بىر يەر تەۋرەش بىلەن يۈز مىڭلىغان كىشىلەر قىيىن ئەھۋاللارغا قالىدۇ. بەزىدە ئىچكى ئۇرۇش ياكى دۆلەتلەر ئارىسىدىكى ئۇرۇشلار پارتلاپ قېلىپ، بۇرۇن تىنىچ ئۆتۈۋاتقان بىر رايوننىڭ خەلقى تۇرۇپلا بىر ئۇرۇشنىڭ ئىچىگە كىرىپ قالىدۇ. دېمەك، يۇقىرىقىدەك ئىشلار ھەر كۈنى ئايرىم شەخسلەرگىمۇ يۈز بېرىپ، بەزىدە ئۇنىڭدىن چوڭراق دائىرىدىمۇ يۈز بېرىدۇ.

(1) ئىشلار زەنجىرسىمان يۈز بەرمەيدۇ

مەن بۈگۈنكى خۇتبىدە پەقەت ئىنىدىۋىدۇئاللار دائىرىسىدىكى يامان ئىشلار ئۈستىدىلا توختىلىمەن. بۇمۇ بىر ناھايىتى مۇھىم مەسىلە. مەسىلەن، مەن بەزىدە بىر ئادەمنىڭ ئاغرىنىپ سۆزلەپ كەتكىنىنى ئاڭلايمەن: «ئاللاھ بۈگۈن مەندىن رەنجىپ قالغان ئوخشايدۇ، شۇڭا ماڭا بىر قانچە يامان ئىشلار يۈز بەردى». سىز ئورنىڭىزدىن ۋاقتىدا تۇرمايسىز، يولغا ئالدىراپ چىقىپ خاتا يولغا كىرىپ قالىسىز، بۇ يولدا بىر ۋەقە يۈز بەرگەنلىكى ئۈچۈن سىز خىزمەتكە كېچىكىپ قالىسىز، ئاندىن سىز بۇ ئىشلارنى ئاللاھتىن كۆرىسىز.

بىرىنچىدىن بۇ بىر مۇرەككەپ مەسىلە. ئىككىنچىدىن، قۇرئاندا كۈلپەت ياكى مۇسىبەت (musibah) ھەققىدىكى ئايەتلەردىن نەچچە ئونى بار. ھازىرقى ئەرەبچىدە «مۇسىبەت» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى «كۈلپەت، چوڭ بالايىئاپەت» دېگەنلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. قەدىمكى ئەرەبچىدە «مۇسىبەت» دېگەن سۆز «نىشانغا دەل تەگكۈزۈش» دېگەن سۆزدىن كەلگەن. شۇڭلاشقا بۇ سۆز «كۈلپەت، ۋەقە، ھادىسە» قاتارلىق يامان ئىشلارنى كۆرسىتىدىغان بولسىمۇ، ئاللاھ قۇرئاندا «كۈلپەت، ۋەقە، ھادىسە» دېگەندەك سۆزلەرنى ئىشلەتمەي، «مۇسىبەت» دېگەن سۆزنى ئىشلىتىدۇ. يەنى، ئىسلامدىكى تەقدىر چۈشەنچىسى بويىچە، بۇ سۆز ئاللاھ ئالدىن پىلانلاپ، دەل جايىغا تەگكۈزۈپ ئاتقان ئوقيادەك ئىشلار ئۈچۈن ئىشلىتىلگەن. «دەل جايىغا تەگكۈزۈپ قىلىنغان ئىش» مەنىسىدە ئىشلىتىلگەن.

مەسلەن، بىر ئادەم ئۆزى يولۇققان بىر ئىشنى مۇنداق دەپ ئويلىشى مۇمكىن: ماشىنام يولدا بۇزۇلۇپ قېلىپ، ئىشقا كېچىكىپ قالدىم. نەتىجىدە خىزمىتىمدىن بوشىتىۋېتىلدىم. نەتىجىدە ئايالىمدىن ئاجرىشىپ كەتتىم. مەن ئاشۇنداق ئادەمدىن بىرىنى ئۇچراتقان. بۇنداق ئادەملەر سەۋەب-نەتىجە، سەۋەب-نەتىجە، يەنە سەۋەب-نەتىجە مۇناسىۋىتى بويىچە، يۈز بەرگەن ھەممە ئىشلارنى ئەڭ دەسلەپتىكى بىر ۋەقەگە چېتىۋالىدۇ. ئەمەلىيەتتە ھەر بىر كېلىشمەسلىك ئىندىۋىدۇئال بولىدۇ. ئۇلار بىر-بىرىنى كەلتۈرۈپ چىقارغان بولماستىن، ئاللاھنىڭ بۇيرۇشى بىلەن ئايرىم-ئايرىم يۈز بەرگەن بولىدۇ. ئاللاھ ئاشۇ ئىشلارنىڭ ھەر بىرىنىڭ ئايرىم-ئايرىم يۈز بېرىشىگە يول قويىدۇ. سىز يەنە بىر ئادەمنىڭكى بىلەن ئوپمۇ-ئوخشاش بىر ئەھۋالنىڭ ئىچىگە كىرىپ قېلىپ، يەنە بىر ئادەمگە بىر يامانلىق يۈز بېرىپ، ئەمما سىزگە ئۇنداق يامانلىق يۈز بەرمەيدىغان ئىشلار كۆپ. ئاللاھ يەنە بىر ئادەمگە سىزنىڭكىگە ئوخشىمايدىغان بىر ئىشنى بۇيرۇغان بولىدۇ. شۇڭلاشقا «مۇسىبەت» ھەققىدە بىز بىلىشكە تېگىشلىك بىرىنچى ئىش، ئۇ بىر ئايرىم ئىش، كىشىلەرگە ئايرىم-ئايرىم قارىتىلغان ئىش بولىدۇ. ئۇ ھەرگىزمۇ زەنجىرسىمان يۈز بېرىدىغان ئىشلار ئەمەس.

(2) سەۋر ۋە تەبرىك

سۈرە بەقەرەدە مۇنداق بىر ئايەت بار: «سەبىر قىلغان ئادەمنى تەبرىكلىگىن.»

ئىلاۋە: بۇ 2-سۈرە 155-ئايەتنىڭ بىر قىسمى بولۇپ، ئۇيغۇرچە قۇرئاندا ئۇ مۇنداق دەپ يېزىلىپتۇ: «بىز سىلەرنى بىرئاز قورقۇنچ بىلەن، بىرئاز قەھەتچىلىك بىلەن ۋە ماللىرىڭلارغا، جانلىرىڭلارغا، باللىرىڭلارغا، زىرائەتلىرىڭلارغا يېتىدىغان زىيان بىلەن چوقۇم سىنايمىز. (بېشىغا كەلگەن مۇسىبەت، زىيان-زەخمەتلەرگە) سەۋر قىلغۇچىلارغا (جەننەت بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگىن.» يەنى، ئويغاننىڭ چۈشەندۈرۈشىدىكى «تەبرىكلىگىن» دېگەن سۆز، ئۇيغۇرچە قۇرئاندا «جەننەت بىلەن خۇش خەۋەر بەرگىن» دەپ ئېلىنىپتۇ.

يەنى، سىز ۋە مەن بىر قىيىن ئەھۋالغا يولۇققاندا، ئاللاھ بىزدىن سەۋر قىلىشنى تەلەپ قىلغان. بىر ئادەم سەۋر قىلىشقا تېگىشلىك بىر ئىشنىڭ ئىچىگە كىرىپ قالغاندا، بىز ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ «مۇبارەك بولسۇن!» دېمەيمىز. ئۇنداق دېسەك مۇۋاپىق بولمايدۇ. بىز پەقەت بىرەر خۇشاللىق ئىش ئۈچۈنلا، كۆزلىگەن بىر ئىشىمىز ئوڭۇشلۇق پۈتكەندىلا بىر-بىرىمىزنى تەبرىكلەيمىز. ئۇنداقتا ئاللاھ نېمىشقا «سەۋر قىلغان كىشىلەرنى تەبرىكلىگىن»، دەيدۇ؟ بۇنىڭ سەۋەبى، ئاللاھقا ئىشىنىدىغان كىشىلەرنىڭ بۇنداق ئىشلارغا تۇتىدىغان پوزىتسىيىسى پۈتۈنلەي باشقىچە بولىدۇ. ئېھتىمال بېشىڭىزغا كەلگەن بارلىق ئازابلىق ئىشلارغا يوشۇرۇنغان مەقسەت پەقەت بىرلا بولۇشى، يەنى سىزدە سەۋرنى يېتىلدۈرۈش بولۇشى، ئەگەر سىز ئاشۇ نىشانىنى ئەمەلگە ئاشۇرالىسىڭىز، سىز تەبرىكلىنىشكە لاياقەتلىك بولۇشىڭىز مۇمكىن. بىز مۇشۇ دۇنيادىكى نەرسىلەرگە ئېرىشىشنى نىشان قىلىمىز. ئەمما ئاللاھنىڭ ھەقىقىي نىشانى بولسا سىزگە سەۋر قىلىشنى ئۆگىتىش بولۇشى مۇمكىن. باشقا نىشانلار بىلەن سېلىشتۇرغاندا، سەۋر قىلىشنى ئۆگىنىش چوڭراق نىشان بولۇپ ھېسابلىنىشى، شۇڭلاشقا ئاشۇنداق بىر نىشانىنى ئىشقا ئاشۇرالىسىڭىز، سىز تەبرىكلىنىشكە لايىق بولۇشىڭىز مۇمكىن.

بىزنىڭ كۆڭلىمىزدە ئىشقا ئاشۇرماقچى بولغان نۇرغۇن غايىلەر بار. ئەمما، ئاللاھ سىزنىڭ يۈرىكىڭىزدە ئۇنىڭدىن كۆپ قىممەتلىك بولغان باشقا بىر غايە بار بولۇپ، ئۇنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش نەقەدەر قىممەتلىك ئىكەنلىكىنى سىز بىلمەيسىز، دەيدۇ. ئۇنىڭ قىممىتى سىزنى تەبرىكلەشكە ئەرزىيدىغان دەرىجىدە يۇقىرى، دەيدۇ.

يۇقىرىدىكى ئايەتتىن كېيىنلا ئاللاھ يەنە مۇنداق دەيدۇ: «بىز ئەلۋەتتە ئاللاھقا تەۋەمىز، ئەلۋەتتە ئاللاھقا قايتىمىز.»

ئىلاۋە: ئۇيغۇرچە قۇرئاندىكىسى: «بىز ئەلۋەتتە ئاللاھنىڭ ئىگىدارچىلىقىدىمىز (يەنى ئاللاھنىڭ بەندىلىرىمىز)، چوقۇم ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا قايتىمىز.» (2:156)

كىشىلەرنىڭ بېشىغا بىر كۆلپەت كەلگەندە، ئۇلارنىڭ ئاغزىدىن شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدىلا چىقىدىغان 1-سۆز «بىز ئاللاھقا قايتىمىز، ئۇنىڭدا گەپ يوق، بىز پەقەت ئۇنىڭغىلا قايتىمىز» دېگەندىن ئىبارەت بولىدۇ. بۇنىڭ مەنىسى بىز ئىگىمىزگە قايتىمىز، دېگەندىن ئىبارەت. بىز بىر كۆلپەتلىك ئىشقا يولۇققاندا، يۇقىرىدىكىدەك گەپنى قىلىش ياكى ئاشۇنداق ئويلاشنىڭ ئارقىسىدا بىر ھېكمەت بار بولۇپ، بىز شۇ توغرۇلۇق ئويلانمىساق بولمايدۇ. يەنى، سىز بىر يامان خەۋەرنى ئاڭلىغاندا، «بىز ئەلۋەتتە ئاللاھقا تەۋەمىز، ئەلۋەتتە ئاللاھقا قايتىمىز» دېسىڭىز، سىز بىر مۇكاپاتقا ئېرىشىسىز. «سەۋر قىلغان ئادەمنى تەبرىكلىگىن» دېگەن ئايەتتە ئىشلىتىلگىنى بىر يالغۇز ئادەم نامى بولۇپ، ئۇنىڭ مەنىسى قىيامەت كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەۋر قىلغان كىشىلەرنىڭ يېنىغا كېلىپ، ئۇلارنى ئايرىم-ئايرىم تەبرىكلەيدۇ، دېگەندىن ئىبارەت. بىز يۇقىرىدىكى ئۇقۇملارنى بىلىۋالغاندىن كېيىن، ئاللاھتىن قىيامەت كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەبرىكلەيدىغان كىشىلەر قاتارىدىن ئورۇن بېرىشنى تىلەيمىز. سىزنى ئائىلىڭىزدىكى بىر كىشى تەبرىكلىگىنى بىلەن مەكتىپىڭىزنىڭ باشلىقى تەبرىكلىگىنى ئوخشىمايدۇ. يۇقىرىدىكى ئايەتتە ئاللاھ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى سەۋر قىلغانلارنى تەبرىكلەشكە بۇيرۇيدۇ. بىز ئاشۇنداق تەبرىكلەنگۈچىلەرنىڭ بىرى بولۇشنى ئىستەيمىز.

مەن ھازىر سىلەرگە بىر مىسال كەلتۈرەي. سىلەرنىڭ بېشىڭلارغا كەلگەن كۆلپەت بۇ مىسالدىكىدىن جىق ئېغىر، جىق ئېچىنىشلىق بولۇشى مۇمكىن. شۇڭلاشقا بۇ مىسالنى ئۆزۈڭلارنىڭ ئەھۋالىغا تەتبىقلاپ تۇرۇپ ئاڭلاڭلار. مەن بىر يېڭى ماشىنا سېتىۋېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، يولدا كېتىۋاتقاندا بۇ ماشىنا بۇزۇلۇپ قالسۇن. شۇنىڭ بىلەن مېنىڭ ناھايىتى ئاچچىقىم كېلىدۇ. كاللامدا «بۇ مېنىڭ ماشىنام» دېگەن ئۇقۇم بار بولغاچقا، بۇ ئىشقا ناھايىتى ئاچچىقىم كېلىپ كېتىدۇ. ئەمما ماشىنا بۇزۇلۇپ قالغان ھامان «بىز ئەلۋەتتە ئاللاھقا تەۋەمىز، ئەلۋەتتە ئاللاھقا قايتىمىز» دېگەن ئايەت بويىچە «مېنىڭ ھېچ نېمەم يوق، مەن ئاللاھقا تەۋە» دەپ ئويلىسام، مېنىڭ كۆڭلۈمدە پەيدا بولىدىغان ھېسسىياتلار باشقىچە بولىدۇ. ئۇ چاغدا مەن ھېچ قانداق نەرسىنىڭ ئىگىسى بولمىغاچقا، بىرەر نەرسە ئۈچۈن ئاغرىنمايمەن. كىشىلەر بىر نەرسىگە ئىگىدارچىلىق قىلىش ھوقۇقىغا ئېرىشسە، ئۇ نەرسىدىن ئايرىلىپ قالغاندا ئاچچىقلىنىدۇ. ئەمما بۇ ئايەت بويىچە بولغاندا، سىز ھېچ نېمىنىڭ ئىگىسى ئەمەس. سىز ھېچ نېمىگە ئىگە ئەمەس. شۇڭلاشقا كۆلپەتكە ئاشۇ ئايەت بويىچە قارىسىڭىز، كۆڭلىڭىز ئارام تاپىدۇ. سىز بۇ ھاياتتا ئېرىشىدىغان ھەممە نەرسە ئاللاھنىڭ سىزگە ئاتا قىلغان سوۋغىتىدۇر. شۇڭلاشقا سىز بىر نەرسىدىن ئايرىلىپ قالغاندا، سىز ئۆزىڭىزنىڭ نەرسىسىدىن قۇرۇق قالمايسىز. بىز ئۆزىمىزنىڭ قولى، پۇتى، كۆزى، ۋە تىلى قاتارلىق نەرسىلەرگە ھەقىقەتەن ئىگە ئەمەس. بىز ئۇلارنى پۇل تۆلەپ ئالغان ئەمەس. ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھقا تەۋە.

بۇ ئايەتنىڭ كېيىنكى قىسمىدا «بىز ئەلۋەتتە ئاللاھقا قايتىمىز»، دېيىلىدۇ. بىزدە ھازىر مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇۋاتقان مەسىلىلەرنىڭ ھېچ قايسىسى مەڭگۈلۈك ئەمەس. مەيلى ئۇ پۇل مەسىلىسى، سالامەتلىك مەسىلىسى، ئائىلە مەسىلىسى بولۇشىدىن، ياكى ئۇ كەيپىيات جەھەتتىكى مەسىلە، فىزىكىلىق مەسىلىگە ئوخشاش باشقا بىر مەسىلە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇلار مەڭگۈلۈك ئەمەس. ئۇنىڭ سەۋەبى، سىز بىلەن مەنمۇ مەڭگۈلۈك ئەمەس. بىز مەڭگۈلۈك بولماي تۇرۇپ، قانداقمۇ بىزنىڭ مەسىلىلىرىمىز مەڭگۈلۈك بولسۇن؟ كېيىنچە بۇنداق مەسىلىلەر يوق بولۇپ كېتىپلا قالماي، مەنمۇ يوق بولىمەن. مەنمۇ ئاللاھقا قايتىمەن.

بىز ھەممە ئىشلارغا توغرا نۇقتىدىن قارىشىمىز كېرەك. ھەممە ئىشلار ھەققىدە توغرا ھۆكۈم چىقىرىشىمىز كېرەك. شۇنداق قىلغاندا بىز ئۈچۈن ئەڭ مۇھىم ئىشنىڭ قايسى ئىكەنلىكىنى بىلەلەيمىز. ئەگەر سىز ئىشلار ئۈستىدە توغرا ھۆكۈم چىقارمايدىكەنسىز، زېھنىڭىزنى خاتا ئىشقا مەركەزلەشتۈرۈپ قويىسىز.

مېنىڭ ئوقۇتقۇچىم ماڭا داۋاملىق مۇنداق بىر ئىشنى دەيتتى: سىز ئوت كەتكەن بىر بىنانىڭ ئىچىدە تۇرۇپ، ئۇنىڭ تېمىنى قانداق رەڭدە سىرلاش ئۈستىدە ئويلىنىپ تۇرماڭ. ئالدى بىلەن سۇ تېپىپ، ئوتنى ئۆچۈرۈڭ. خۇددى مۇشۇنىڭغا ئوخشاش، ھەممە ۋاقىتتا ئىشلارنىڭ مۇھىملىق دەرىجىسى، مۇھىملىق تەرتىپى بار بولىدۇ. بىز ئالدى بىلەن ئومۇمىي مەنزىرىنى چۈشىنىشىمىز كېرەك. بۇ يەردىكى ئومۇمىي مەنزىرە بىز ھەممىمىزنىڭ ئاللاھقا تەۋە ئىكەنلىكىمىزدۇر. بەزىدە سىز بىلەن مېنىڭ بېشىمغا بىر كۈلپەت پەقەت ئۆزىمىزنىڭ ئاللاھقا تەۋە ئىكەنلىكىنى ئاگاھلاندۇرۇپ قويۇش ئۈچۈنلا كېلىشى مۇمكىن. ئەگەر بىز بۇ نۇقتىنى چىن يۈرىكىمىزدىن چۈشەنسەك، بىز ئۈچۈن سەۋر قىلىش ئاسانغا توختايدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىز بېشىمىزغا كەلگەن كۈلپەتلەرگە سەۋر قىلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تەبرىكلىشىگە ئېرىشىمىز.

(3) ھەممە ئىشلارنى ئاللاھتىن كۆرۈشكە بولمايدۇ

يۇقىرىدا مەن بىر مۇسىبەتكە نىسبەتەن بىز قانداق پوزىتسىيە تۇتىشىمىز كېرەكلىكى ھەققىدىكى بىر ئايەتنى چۈشەندۈرۈپ ئۆتتۈم. ئەمدى مەن مۇسىبەت، قىيىنچىلىق، كۈلپەت، ۋە قىيىن ئۆتكەللەر قاتارلىق بىز ھاياتىمىزدا دۇچ كېلىدىغان بەزى ئىشلار ئۈستىدە توختىلىمەن.

قۇرئاندا ئىككى گۇرۇپپا ئايەتلەر بار. ئۇلارنىڭ بىر گۇرۇپپىسىدا بىر ئادەمنىڭ بېشىغا كەلگەن كۈلپەتلەرنىڭ ھەممىسى، مەيلى ئۇلار يەر يۈزىدە يۈز بەرسۇن ياكى ئاسماندا يۈز بەرسۇن، ئۇلار ئاللىقاچان دەپتەرگە يېزىلىپ بولغان، ياكى ئاللاھ تەرىپىدىن بۇيرۇلغانلىقى بايان قىلىنىدۇ. مەسىلەن، بىر ئادەمنىڭ بىر كىچىك بالىسى ئۆلۈپ كەتسە، ئۇ ئادەم «بالام كەچۈرىدىغان ھايات ئەمدى كېلەتتى؛ ئۇنىڭ ئالدىدا بىر ئۇزۇن ھايات بار ئىدى»، دېيىشى مۇمكىن. ئەمەلىيەتتە بولسا ئۇ بالىنىڭ ئۆلۈپ كېتىشى شۇنداق بۇيرۇلغان ئىش بولىدۇ. مېنىڭ مۇشۇ يەر شارىدىكى سەپىرىمنىڭ ئۇزۇنلۇقى ئاللىقاچان بېكىتىپ بولۇنغان. سىزنىڭمۇ شۇنداق. ھەر بىر ئىنساننىڭ بۇ يەر يۈزىدە قانچىلىك ئۇزۇن ياشايدىغانلىقىنى ئاللاھ بۇرۇنلا بېكىتىپ بولغان. شۇڭلاشقا ئۆلۈپ كەتكەن بىر ئادەم ھەققىدە سىز «ئەگەر ئۇ بۈگۈن ھايات بولغان بولسا» دېمەڭ. ئۇنىڭ بۈگۈن ھايات تۇرمايدىغانلىقى ئاللىقاچان بۇيرۇلۇپ بولغان.

بۇ گۇرۇپپىغا تەۋە ئايەتلەرنىڭ يەنە بىرسىدە «ئەگەر ئاللاھ يول قويمايدىكەن، ساڭا ھېچ قانداق بىر كۈلپەت كەلمەيدۇ (4:79)» (No calamity will strike you, except by Allah’s permission) دېيىلىدۇ. بۇ ئايەتنىڭ ئۇيغۇرچە قۇرئاندىكى تەرجىمىسى: «**ساڭا يەتكەن يامانلىق (قىلمىشلىرىڭ تۈپەيلىدىن) ئۆزۈڭدىندۇر**» ئىكەن. ئىمان ئېيتقان كىشىلەر مۇنداق بىر گۈزەل سۆزنى ئىشلىتىدۇ: ئاللاھ بىز ئۈچۈن يېزىپ قويغان كۈلپەتلەردىن باشقىسى بىزنىڭ بېشىمىزغا كەلمەيدۇ. بۇ يەردە «ئاللاھ بىزگە قارشى يېزىپ قويغان» دېگەن سۆز ئىشلىتىلمەي، «بىز ئۈچۈن يېزىپ قويۇلغان» دېگەن سۆز ئىشلىتىلگەن. مانا بۇ ئاللاھ بىزگە ئۆگەتكەن، بىزنىڭ قىيىنچىلىقلارغا تۇتىدىغان پوزىتسىيىمىزدۇر.

ئۇلاردىن باشقا، قۇرئاندا يەنە بىر خىل ئايەتلەر بار بولۇپ، ئۇلاردا «ئۇلارنىڭ بېشىغا كەلگىنى، ئۇلار ئۆزلىرى قىلغان ئىشنىڭ رەزىللىكى»، «بېشىڭغا قانداق قىيىنچىلىق كەلگەن بولسا، ئۇنى ئۆز قىلمىشىڭ كەلتۈرۈپ چىقارغان» دېيىلىدۇ. يەنى، بىر خىل ئايەتلەردە «كۈلپەتنى ئاللاھ بۇيرۇغان» دېيىلسە، يەنە بىر خىل ئايەتلەردە «كۈلپەتنى ئۆزلىرى كەلتۈرۈپ چىقارغان» دېيىلىدۇ. ئۇنداقتا بىز بۇ ئىككىسىنى قانداق بىرلەشتۈرىمىز؟

بىرىنچىدىن، سۈرە ئال ئىمران (3-سۈرە) دىن باشقا يەردە ئاللاھ ھەرگىزمۇ «ئۇلارغا دېگىن، بۇ ئۇلارنىڭ ئۆز گۇناھىدىن بولغان» دېمەيدۇ. بۇنىڭ مەنىسى شۇكى، بىر ئادەمنىڭ بېشىغا بىرەر كۈلپەتلىك ئىش كەلگەندە، بىز ئۇنىڭغا «بۇ سېنىڭ ئۆز گۇناھىڭدىن بولغان، بۇ سېنىڭ ئۆز قىلمىشىڭدىن بولغان» دېمەيمىز. بىز تۆۋەندىكىدەك گەپلەرنى ھەرگىزمۇ دېمەيمىز: «سەن نېمىشقا راك كېسلى بولدۇڭ، بىلەمسەن؟ چۈنكى سەن كۈنىگە 5 ۋاق ناماز ئوقۇمىدىڭ.» ئىككىنچىدىن، ئوھۇد ئۇرۇشى جەريانىدا ئاللاھ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلارغا دېگىن، بۇنى ئۇلارنىڭ ئۆز قىلمىشلىرى كەلتۈرۈپ چىقارغان.» ئوھۇد ئۇرۇشىنىڭ دەسلىپىدە مۇسۇلمانلار قارشى تەرەپنى يېڭىۋاتاتتى. مۇسۇلمانلار پايدىلىق جايلارنى ئىگىلىگەن بولۇپ، دۈشمەنلەر قېچىۋاتقان ئىدى. ئەمما كېيىنچە مۇسۇلمانلار قولىدىكى پايدىلىق جايلارنى تاشلاپ، ئولجا بۇلاشقا ئاتلىنىپ كېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن دولقۇننىڭ يۆنىلىشى قارىمۇ-قارشى تەرەپكە ئۆزگىرىپ، مۇسۇلمانلار پايدىسىز ئورۇنغا چۈشۈپ قالىدۇ. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى، سىز ھەممە سەۋەبلەرنى ئاللاھتىن كۆرسىڭىز بولمايدۇ، دېگەندىن ئىبارەت. ئەگەر سىز يولدا ماشىنىنى ئۆلچەمدىن تېز ھەيدەپ، بىرەر ۋەقەگە يولۇقۇپ، ئاندىن گۇناھنى ئاللاھقا ئىتتىرىپ قويسىڭىز بولمايدۇ. بۇنداق ئەھۋالدا سىز «بۇ ئىش ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن بولدى»، دېسىڭىز بولمايدۇ. بۇ ۋەقە سىزنىڭ سەۋەنلىكىڭىز تۈپەيلىدىن يۈز بەرگەن بولىدۇ. بېنزىن مېيىدا ماڭىدىغان ماشىنىڭىزغا دىزېل مېيىنى قويۇپ، ماشىنىڭىز ماڭمىسا، «بۇ ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن بولغان»، دېسىڭىز بولمايدۇ. بۇنداق ئەھۋالدا مەسئۇلىيەتنى سىز ئۆز ئۈستىڭىزگە ئېلىشىڭىز، ئۇنى ئاللاھقا ئىتتىرىپ قويماسلىقىڭىز كېرەك. سىز ئوقۇش پۈتتۈرۈپ بولۇپ، ھەر كۈنى ئۆيىڭىزدە ئولتۇرۇۋېلىپ، ئاندىن «ئاللاھ ماڭا بىرەر خىزمەتنى بۇيرۇمىدى»، دېسىڭىز بولمايدۇ. ئاللاھ بىر خىزمەتنى بىر تەخسىگە قويۇپ، بىرەر پەرىشتىدىن سىزگە ماڭدۇرۇپ بەرمەيدۇ.

ئىلاۋە: يېقىندا ئىنىمىز قەيسەر مىجىت ئامېرىكىدا چىقىدىغان «نيۇ يورك دەۋر گېزىتى» گە بېسىلغان بىر پارچە ماقالىنى تەرجىمە قىلىپ، ئۇنى «قەيسەر مىجىت تەرجىمىسى: ئىسلامدىكى تراگېدىيىلىك تەقدىرچىلىك» دېگەن تېمىدا ئۇيغۇرچە تورلارغا چىقاردى (مەسىلەن: http://bbs.bagdax.cn/thread-37050-1-1.html). ئاشۇ ماقالىدىكى مەزمۇن يۇقىرىدا سۆزلەنگەن مەزمۇنلارنى بېيىتىدىغان بولۇپ، مەن تېخى ئوقۇپ باقمىغان ئوقۇرمەنلەرگە ئاشۇ ماقالىنى بىر قېتىم ئوقۇپ بېقىشنى تەۋسىيە قىلىمەن.

قۇرئاندا مانا مۇشۇنداق تەڭپۇڭلۇق بار. ئەگەر سىزگە يۈز بەرگەن بىر ئىش سىزنىڭ كونتروللۇقىڭىز ئاستىدا بولمىسا، ئۇ ئىشنى ئاللاھ بۇيرۇغان بولىدۇ. كەلكۈن سىزنىڭ كونتروللۇقىڭىز ئاستىدا ئەمەس. باشقا بىر ئادەمنىڭ ماشىنىسى سىزنىڭ ماشىنىڭىزنى سوقۇۋەتسە، ئۇ سىزنىڭ كونتروللۇقىڭىزدىكى ئىش ئەمەس. ئەگەر سىز بىر ئىرسىيەتلىك نورمالسىزلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ قالسىڭىز، ئۇ سىزنىڭ كونتروللۇقىڭىزدىكى ئىش ئەمەس. ئەگەر سىز ھەر كۈنى 4 قاپ تاماكا چېكىش سەۋەبىدىن بىرەر كېسەلگە گىرىپتار بولسىڭىز، دوختۇر سىزگە شېكەرنى كونترول قىلىشنى دەپ تۇرسىمۇ سىز ھەر كۈنى چايغا شېكەر سېلىپ ئىچىپ، كېسىلىڭىزنى ئېغىرلاشتۇرۇۋالسىڭىز، ئۇ ھالدا سىز گۇناھنى ئاللاھقا ئىتتىرىپ قويالمايسىز. ئاللاھقا ئىشىنىدىغانلار مەسئۇلىيەتچانلىق بىلەن ئىش قىلىشنى ئۆگىنىشى كېرەك.

يۇقىرىدىكى ئىككى خىل كۆلپەتنىڭ قايسىسى بېشىڭىزغا كېلىشىدىن قەتئىينەزەر، ئەگەر ئۇ بىر ئۆلۈمنى ئۆز ئىچىگە ئېلىپلا قالمايدىكەن، ئۇنىڭدا ئاللاھنىڭ سىزگە بەرگەن بىر سوۋغىتى بار. يەنى، سىز ئۇ ئىشتىن ساۋاق ئېلىپ، بۇنىڭدىن كېيىن ئىشلارنى ياخشىراق قىلىپ مېڭىشىڭىز كېرەك.

ئۆز خىزمىتىدىن بوشىتىلغان كىشىلەردىن 2 خىلىلا بار. ئۇلارنىڭ بىر خىلى بۇ ئىشنى ئاللاھتىن كۆرىدىغانلار. يەنە بىرى بولسا ئۆزىدىن كۆرىدىغانلار. بەزىدە ئىقتىسادنىڭ ھەممە يەردە تۆۋەنلەپ كېتىشى تۈپەيلىدىنمۇ كىشىلەر خىزمىتىدىن ئايرىلىپ قالىدۇ. ئەمما سىز ھەر كۈنى ئىشقا كېچىكىپ كېلىپ، ۋەزىپىڭىزنى تۈگەتمەي، باشقىلار بىلەن بولغان ئالاقە-مۇناسىۋەت ئىشلىرىنى ياخشى قىلماي، سىزگە ھەر كۈنى كەلگەن خەتلەرگە ۋاقتىدا جاۋاب بەرمەي، شۇنىڭ بىلەن خىزمەتتىن بوشىتىلغان بولسىڭىز، سەۋەبنى ئاللاھقا ئارتماڭ. بۇنداق ئەھۋالدا سىزنىڭ ئىشتىن چىقىرىلىشىڭىز بىر زۆرۈرىيەت بولۇپ قالىدۇ. ئەگەر سىز يۇقىرىقىدەك سەۋەب بىلەن ئىشتىن چىقىرىلىدىكەنسىز، ئۇ ئاللاھنىڭ سىزگە بەرگەن سوۋغىتى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. بۇنداق ئەھۋالدا سىز كېيىنكى خىزمەت ئورنىڭىزدا يۇقىرىدىكىدەك مەسىلىلەرنى سادىر قىلمايسىز. سىز ئۇ ئىشلاردىن ساۋاق ئالىسىز. بەزىدە بېشىمىزغا كەلگەن كۆلپەتلەر بىزنى ياخشىراق ئىنسان قىلىپ ئۆزگەرتىدۇ. بىزنى ياخشىراق مۇسۇلمانلارغا ئۆزگەرتىدۇ. بىزنى بۇرۇنقىدىن كۈچلۈك ئادەملەرگە ئايلاندۇرىدۇ. بىزنى تېخىمۇ مەسئۇلىيەتچان قىلىدۇ.

يۇقىرىدىكى مەزمۇنلاردىن بىز مۇنداق خۇلاسىگە كېلىمىز:

--(1) بىز ئۆزىمىزنى بېشىمىزغا بىر كۆلپەت كەلگەندە، دەرھاللا «بىز ئەلۋەتتە ئاللاھقا تەۋەمىز، ئەلۋەتتە ئاللاھقا قايتىمىز» دەيدىغان قىلىپ چېنىقتۇرۇشىمىز كېرەك.

--(2) بىز باشقىلارغا «بېشىڭغا يامان كۈنلەرنىڭ كېلىشى ئاللاھنىڭ سەۋەبىدىن بولغان» دېمەيمىز. ئەگەر بىزنىڭ شۇنداق دېگۈمىز كېلىپ كەتسە، ئۇنى ئۆزىمىزگە دەيمىز. غايىب (كۆرۈنمەس) دۇنيادىن بىرەر ئىش يۈز بەرگەندە، ياكى ئاللاھ بىرەر ئىشنى قىلغاندا، ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن يۈز بەرگەنلىكىنى سىز بىلەلمەيسىز — ئاللاھ ئۇنداق ئىشلارنى ھەرگىزمۇ سىزگە چۈشەندۈرمەيدۇ، شۇڭا سىزدە ئۇنداق قىلىش ھوقۇقى يوق.

--(3) ئەگەر ئۆزىمىزگە بىرەر ئىش يۈز بېرىدىكەن، ئۇ بىز كونترول قىلالايدىغان ئىشمۇ ياكى كونترول قىلالمايدىغان ئىشمۇ، ئالدى بىلەن شۇنى بىلىشىمىز. ئەگەر ئۇ بىز كونترول قىلالمايدىغان ئىش بولسا، ئۇنى ئاللاھ بۇيرۇغان بولىدۇ. ئەگەر ئۇ بىز كونترول قىلالايدىغان بىر ئىش بولسا، بىز ئۇنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ئۆز ئۈستىمىزگە ئالىمىز. خاتالىقىمىزنى ئېتىراپ قىلىمىز. ئۇ ئىشنى بىز ئۆزىمىز كەلتۈرۈپ چىقارغان، ئۇنى ئۆزىمىزنىڭ خاتا ئىش-ھەرىكىتى كەلتۈرۈپ چىقارغان بولىدۇ.

ئويغاننىڭ خۇتبە لېكسىيەسىنىڭ مەزمۇنى مۇشۇ يەردە ئاخىرلاشتى.

3. سوئاللارغا جاۋاب

ماقالىنىڭ 1-بۆلۈمىدىكى ماڭا ۋەتەندىن كەلگەن خەتتە مەندىن بىر قانچە سوئاللار سورالغان بولۇپ، تۆۋەندە مەن ئۇلارغا قىسقىچە جاۋاب بېرىپ ئۆتىمەن. مەن بېرىدىغان جاۋابلار مېنىڭ ئويغاننىڭ يۇقىرىدىكى لېكسىيەسى ۋە ئۆزۈم ئاڭلىغان ئويغان بىلەن ياسىر قازىنىڭ باشقا لېكسىيەلىرىدىن ئالغان

تەسراتىمدىنلا ئىبارەت. مېنىڭ جاۋابىمدىكى تۈزىتىدىغان ۋە تولۇقلايدىغان جايلىرىغا باشقا قېرىنداشلارنىڭ ياردەم قىلىشىنى سورايمەن.

(1) ئادەمنىڭ بېشىغا كەلگەن قىسمەتلىرىنىڭ مەنبەسى نېمە؟
مەنبەسى ئىككى: بىرى ئاللاھ، يەنە بىرى ئۆزىمىز. بىر ئادەمنىڭ بېشىغا بىر كۈلپەت ياكى يامانلىق كەلگەندە، ئۇنىڭ قايسى خىلغا تەۋەلىكىنى ئۆزى ئايرىپ چىقىشى كېرەك.

(2) ئادەمنىڭ پەرزەنتى ۋە يېقىنلىرىغا كەلگەن بالايى ـ قازالار شۇ ئادەمنىڭ بۇ دۇنيالىقتىكى ئىش ـ ھەرىكتى بىلەن مۇناسىۋەتلىكمۇ؟
ياق، ئۇنداق ئەمەس. ئاللاھ ھەر بىر ئادەم قىلغان ساۋابلىق ئىشلار بىلەن سادىر قىلغان گۇناھلارنى بىردىن ئايرىم دەپتەرگە خاتىرىلەپ ماڭىدىغان بولۇپ، قىيامەت كۈنى ھەر بىر ئادەمنىڭ سورىقىنى ئايرىم قىلىدۇ. ئاللاھ ھەرگىزمۇ دادىسى سادىر قىلغان گۇناھلار ئۈچۈن بالىسىنى جازالىمايدۇ.

(3) ئادەم بۇ دۇنيالىقتا بەزى قىلمىشلىرى ئۈچۈن بالىلىرىنىڭ قازاسى بىلەن جازاسىنى تارتامدۇ؟
ياق، ئۇنداق ئىش ھەرگىزمۇ يۈز بەرمەيدۇ. قالغان جاۋاب 2 ـ سوئالنىڭ جاۋابى بىلەن ئوخشاش.

(4) ياكى بۇ ئاللاھنىڭ باشقا ئىشلار ئۈچۈن بەرگەن بېشارىتىمۇ؟
شۇنداق بولۇشىمۇ مۇمكىن، بولماسلىقىمۇ مۇمكىن. ئەگەر يۈز بەرگەن يامانلىق سىز كونترول قىلالايدىغان ئىشلارغا تەۋە بولسا، ئاللاھ سىزگە 1 ـ قېتىمدىكى ئىشتىن ساۋاق ئېلىپ، ئۇنىڭدىن كېيىن ئوخشاش يامانلىقنىڭ تەكرار يۈز بېرىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا بۇيرۇغان.

(5) بۇ ئىشلاردا قانداق ھېكمەت ۋە ھەقىقەت باردۇ؟
بۇنداق ئىشلاردىكى ھېكمەت ئويغاننىڭ يۇقىرىدىكى لېكسىيەسىدە خېلى ئوبدان چۈشەندۈرۈلگەن. شۇڭا ئۇلارنى بۇ يەردە تەكرارلىمايمەن.

4. ئاخىرقى سۆز

مەندە مۇسۇلمانلار «ھەممە ئىشلار ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن بولىدۇ» دەپ قارايدۇ، دېگەن چۈشەنچە شەكىللەنگىلى خېلى ئۇزۇن ۋاقىت بولغان بولۇپ، مەن ئاشۇ ئىبارىنى ياكى ئۇنىڭ ئازراق ئۆزگەرگەن نۇسخىسىنى ئۆزۈم ئوقۇغان ماتېرىياللاردا داۋاملىق ئۇچرىتىپ تۇردۇم. شۇڭا ئاشۇ بىر جۈملە سۆزنى ئۆزۈمنىڭ «بۇيرۇلغان ياردەم ۋە تىرىشچانلىق — بەدرى ئورۇشىدىن ئويلىغانلىرىم» دېگەن ماقالىسىنىڭ كۆپ يەرلىرىدە تىلغا ئالدىم. ئەمما، بۇ قېتىمقى ئىزدىنىشىمدىن كېيىن، بولۇپمۇ ئويغاننىڭ يۇقىرىدىكى لېكسىيەسىنى ئاڭلاپ ئۆزلەشتۈرۈۋالغاندىن كېيىن، يۇقىرىدىكى بىر جۈملە سۆزنىڭ ئىسلامدىكى مۇناسىۋەتلىك ئۇقۇملارغا تولۇق ۋەكىللىك قىلالمايدىغانلىقىنى تونۇپ يەتتىم. يەنى، ئۇ سۆز ئەسلىدە مۇنداق دەپ ئېلىنسا توغرا بولىدىكەن:
ـ ـ ئىنسانلارنىڭ كونتروللۇقى ئاستىدا ئەمەس ئىشلار ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن بولىدۇ.
ـ ـ ئىنسانلار ئۆزلىرى كونترول قىلالايدىغان يامانلىق ياكى كۈلپەتلەرنى ئىنسانلارنىڭ ئۆز ئىش ـ ھەرىكەتلىرى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ.

ئويغاننىڭ لېكسىيەسىدىكى بىر قىسىم مەزمۇنلارنى بىر قىسىم ئوقۇرمەنلەر قوبۇل قىلالمايدۇ. مەن ئاشۇنداق ئوقۇرمەنلەرنىڭ تاللىشىغا ھۆرمەت قىلىمەن. شۇنىڭ بىلەن بىللە، مەن بارلىق

ئوقۇرمەنلەردىن باشقىلارنىڭ تاللىشىغا، بولۇپمۇ مەزكۇر ماقالىنىڭ مەزمۇنلىرىنى قوبۇل قىلالايدىغان ئوقۇرمەنلەرنىڭ تاللىشىغا ھۆرمەت قىلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن. ئىنسانلار ئىندىۋىدۇئاللاردىن تەركىب تاپقان بولغاچقا، مەلۇم بىر مەسىلىدە ھەممە ئادەملەرنىڭ ئوخشاش ئويلىنىشىنى ۋۇجۇدقا چىقىرىش مۇمكىن ئەمەس. مەزكۇر ماقالە بىرەر مۇسىبەتكە ئۇچرىغان، بېشىغا بىرەر يامانلىق ياكى بىرەر كۆلپەت كەلگەن قېرىنداشلىرىمىز بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك بولغاچقا، مەن بەزى ئوقۇرمەنلەرنىڭ قالايمىقان گەپ قىلىپ، يۈرىكى ئېزىلگەن قېرىنداشلىرىمىزنىڭ دەردىنىڭ ئۈستىگە يېڭى دەرد قوشۇپ بەرمەسلىكىنى ئىلتىجا قىلىمەن.

مەن ئۆزۈمنىڭ «بۇيرۇلغان ياردەم ۋە تىرىشچانلىق — بەدرى ئۇرۇشىدىن ئويلىغانلىرىم» دېگەن ماقالىسىدە ئاللاھنىڭ قانداق كىشىلەرگە ياردەم قىلىدىغانلىقىنى بايان قىلدىم. مەن يۇقىرىدا تىلغا ئالغان «ياخشى ئادەملەرگە يامانلىق يۈز بەرگەندە» دېگەن كىتابتا، ئاللاھ بىرەر يامانلىققا ئۇچرىغاندىن كېيىن ئۆز-ئۆزىنى ئازابلاشنى توختاتقان كىشىلەرگە ياردەم قىلىدىغانلىقىنى بايان قىلىپتۇ. مەن يۇقىرىدىكى ماڭا خەت يازغان ئىنىمىز ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش بېشىغا ئېغىر كۈنلەر چۈشكەن باشقا قېرىنداشلارنىڭ بۇ سۆزنى ئېسىدىن چىقارماسلىقىنى ئۈمىد قىلىمەن. ھەممە ئۇلارغا كۆڭلىدىكى ئازاب-ئوقۇبەتلەر ئۈستىدىن غالىپ كېلىدىغان سەۋر تىلەيمەن.

پايدىلىنىش ماتېرىيالى:

[1] Why Do Bad Things Happen (Khutbah 04-25-14)
https://www.youtube.com/watch?v=zj3WRz1JpJE

بۇ ماقالىنى ئىنىمىز «پىداكار» تەھرىرلىدى.

بۇ ماقالىنى ھېچكىمدىن سورىماي، مەنبەسىنى بەرگەن ئاساستا باشقا ھەر قانداق تورغا چىقارسىڭىز، ياكى ئېلكىتابقا ئوخشاش باشقا ھەر قانداق شەكىلدە ئىشلەتسىڭىز بولىۋېرىدۇ. بۇ ماقالە بارلىق ئۇيغۇرلارغا مەنسۇپ.